

N:o 58.

Af herr **Å. H. Hammarskjöld**, *angående anslaget å fjärde hufvudtiteln till aflöning och rekrytering m. m.*

Att kostnaderna för ett *fullständigt* genomförande af 1901 års härordning komma att väsentligen öfverskrida de för densamma gjorda beräkningarna, torde stå utom allt tvifvel. Enligt chefens för generalstaben förslag till nämnda härordning skulle de ordinarie utgifterna under fjärde hufvudtiteln komma att uppgå till 45,338,000 kronor. Enligt hvad särskilda utskottet n:o 1 vid 1901 års riksdag angaf, skulle den af samma Riksdag beslutade arméorganisationen medföra en *ordinarie* årlig kostnad om 44,066,134 kronor.

Efter antagandet af 1901 års härordning hafva emellertid två löne-regleringar ägt rum, den ena för officerare år 1902 och den andra för underofficerare år 1903. Därigenom har redan föranledts och kommer ytterligare att föranledas en väsentlig ökning uti fjärde hufvudtitelns ordinarie budget. Till hvilket belopp denna skulle komma att stiga vid fullt genomförd härordning, är veterligen icke officiellt känt. Man har sett uppgifvas 48—49 millioner kronor, och en öfverslagsberäkning torde stanna vid ungefär detta belopp. Under de senaste åren har *nettobristen* uti fjärde hufvudtitelns ordinarie anslag varit särdeles betydande, under år 1902 (2,017,683: 58 — 169,268: 77) 1,848,414 kronor 81 öre, och då man näppeligen kan hoppas, att denna brist kommer att af sig själf försvinna, utan det fastmer är anledning att antaga, att, därest icke för ändamålet särskilda åtgärder uti ena eller andra riktningen blifva vidtagna, bristerna å en del förslagsanslag komma att tynga utgiftssidan afsevärdt mera än hvad anslagen i riksstaten utvisa, komma de faktiska ordinarie utgifterna under denna hufvudtitel ytterligare att stegras. Tager man dessutom med i beräkningen, hvad en fullt genomförd landstormsorganisation skulle draga för kostnad, äfvensom den tid efter annan af erfarenheten

bekräftade omständigheten, att icke förutsedda utgiftsposter komma att framträda med anspråk på att blifva sedda till godo, skulle den ordinarie landtförsvarsbudgeten, vid fullständigt genomförd härordning, komma att ställa sig flera miljoner högre än hvad man tänkte sig och beräknade år 1901.

Det finnes emellertid en särskild utgift, som icke blifvit beräknad och icke låter sig till siffran beräknas, men som med all säkerhet, till större eller mindre belopp, finnes kvar, då härordningen skulle vara genomförd, och denna utgift afser *kostnaden för ännu befintliga delar af indelningsverket*. Man kan nämligen icke förutsätta, att indelningsverket med år 1913 skall vara fullständigt afveckladt, så att statsanslaget »ersättning för rustning och rotering», som för år 1905 beräknats till 2,300,000 kronor, kan vid öfvergångstidens slut uteslutas ur riksstaten. Båtsmanshället, hvars vakanssättning beslöts år 1887, har ännu icke upphört, utan i år, 17 år efter vakanssättningens början, återstå omkring 280 nummer. Skall man uti ena eller andra afseendet påskynda roterings och rustningens afveckling, kan detta helt visst icke ske utan stegrade utgifter. Någon väsentligen tidigare inträdande pensionering af det indelta manskapet än nu är förhållandet eller väsentligen ökade pensioner utöfver de för närvarande bestämda beloppen lära nämligen icke kunna åvägbringas med Vadstena krigsmanshuskassas nuvarande tillgångar och utgifter, utan för ändamålet skulle helt visst krävas särskilda anslag.

Om sålunda den ordinarie utgiftsstaten under fjärde hufvudtiteln kommer att år 1913, under förutsättning af den nya härordningens fullständiga genomförande, uppvisa ett vida större belopp än hvad som beräknats år 1901, komma, äfven under öfvergångstiden, motsvarande utgifter att uppgå till mycket större summor än hvad som ursprungligen förutsatts. För år 1905, det *fjärde* öfvergångsåret, har uti innevarande års statsverksproposition äskats å fjärde hufvudtitelns ordinarie stat 43,805,300 kronor. I öfvergångsförslaget till 1901 års härordning var motsvarande belopp för år 1907, det *sjätte* öfvergångsåret, beräknadt till 40,972,000 kronor. Det är sålunda — vill det onekligen synas — fara värdt, att, därest öfvergången till den nya härordningen skall genomföras på liknande sätt, som skett under de senaste åren, det svenska statsverket kommer att utsättas för en frestning af mer än vanligt pröfvande slag, ja för en så fordrande påkänning, att hithörande omständigheter redan nu höra fattas i sikte och något närmare skärskådas, så att den utöfver ett varsamt begagnande af vår skatteförmåga helt visst gående anslagsstegring, som eljest skulle vara att emotse, må kunna förebyggas.

Enligt Riksdagens skrifvelse den 2 juni 1901, n:o 120, angående ny härordning m. m. har, såsom bekant, Riksdagen beslutat, att den nya härordningen skall vara genomförd under 12 år, räknade från och med år 1902. Men Riksdagen har för öfrigt icke uttalat sig beträffande öfvergången till densamma i annan mån, än hvad som framgår af punkterna 21—24 uti nämnda skrifvelse, och den har icke bundit sig vid enskildheterna uti de planer och tabeller, som innehållas uti generalstabens år 1900 framlagda *öfvergångsförslag* till den nya härordningen. Ifrågavarande förslag med tillhörande planer och tabeller blefvo nämligen icke år 1901 framlagda till Riksdagens pröfning och godkännande, såsom äfven synes af hvad statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet i denna fråga yttrade till vederbörligt statsrådsprotokoll (Kungl. Maj:ts proposition n:o 2 vid 1901 års riksdag, sid. 108—109). Generalstabens öfvergångsförslag är i intet afseende bindande hvarken för Kungl. Maj:t eller för Riksdagen.

Öfvergångsförslaget planer och tabeller hafva emellertid i det stora hela blifvit följda vid uppgörandet af de senaste årens statsverkspropositioner, i hvad desamma afse de ordinarie anslagen under fjärde hufvudtiteln. Detta torde framgå af en jämförelse mellan öfvergångsförslaget å ena sidan samt de förslag till truppförbandsstater, som återfinnas uti 1902, 1903 och 1904 års statsverkspropositioner. Äfven uti den sistnämnda åberopas eller sker esomoftast hänvisning till generalstabens öfvergångsförslag.

Nyss antyddes, att kostnaderna för öfvergången till den nya härordningen komma att visa sig uppgå till vida större belopp än hvad man säkerligen i allmänhet föreställt sig. Därtill komma åtskilliga omständigheter att samverka, hvilka synas böra här i korthet beröras.

I samband med antagandet af den nya härordningen beslöt Riksdagen, att rust- och rotehållarnes rekryteringsskyldighet skulle upphöra från och med år 1902, och erhöU Kungl. Maj:t rätt »att intill år 1908 i mån af behof genom anställande af manskap på grund af frivilligt aftal ersätta afgången, för så vidt genom densamma den indelta nummerstyrkan utom spel skulle komma att understiga» ett uti härordningsförslaget angifvet minimum (vid de äldre indelta infanteriregementena 520 nummer). Huru denna bestämmelse eller detta bemyndigande hitintills tillämpats, framgår särskildt af vederbörliga stater för år 1904, hvilka äro alldeles lika med förslagsstaterna uti 1903 års statsverksproposition. Vakanssättningen af indelta nummer har visat sig ske mycket olika vid olika truppförband. Vid de regementen, där densamma intill år 1904 skett hastigast, såsom vid Andra lifgrenadierregementet, Dalregementet, Hälsinge och Bohus-

läns regementen, öfverstiger redan för år 1904 antalet »öfriga volontärer» 120 nummer, eller högst det sammanlagda antal volontärnummer, som från och med år 1908, och intill annorlunda bestämdes, skulle få anställas vid hvart och ett af de vanliga infanteriregementena. Det ligger i sakens natur, att denna *ersättning af afgången uti den indelta nummerstyrkan* föranleder ökade utgifter i så måtto, att kostnaden för en nyanställd volontär är väsentligen, i regeln helt visst minst två gånger, större än för en indelt menig. En menig volontär vid infanteriet torde, inberäknadt lön, dagaflöning samt utgifterna för underhåll (beklädnad, förplägnad, intendentur och sjukvårdsbehof, kasernutredning o. s. v.) och för utbildning medföra en årlig kostnad af omkring 650 kronor, under det att den indelte soldaten kostar staten dels ersättningen för roteringen, vid infanteriet i regeln växlande mellan 150 och 200 kronor, dels dagaflöning och underhåll under 30 dagars repetitions- eller regementsöfningar, eller i ett för allt ungefär 200—250 kronor.

Af förslagen till truppförbandsstater för år 1905, jämförda med motsvarande stater för år 1904, äfvensom af hvad statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet yttrar i årets statsverksproposition under fjärde hufvudtiteln, sid. 14, synes framgå afsikten att fullfölja den inslagna vägen i fråga om ersättning af afgången uti den indelta nummerstyrkan medelst volontärer. Sålunda hemställes om, för att välja några exempel, att antalet meniga volontärsbeställningar skall ökas:

vid Lifregementet till fot	från 84 till 131;
» Västgöta regemente	» 40 » 111;
» Karlskrona grenadjärregemente	» 85 » 143;
» Upplands regemente	» 37 » 109;
» Dalregementet	» 129 » 187;
» Hälsinge regemente	» 140 » 230;
» Kalmar regemente	» 15 » 82;
» Värmlands regemente	» 23 » 112;
» Södra skånska infanteriregementet	» 166 » 195;
» Norrbottens regemente	» 312 » 369;
» Västerbottens regemente	» 350 » 362; och
» Jämtlands fältjägarregemente	» 256 » 345.

Vid några regementen skall en minskning uti antalet öfriga volontärer inträda.

Enligt 1901 års härordning skulle antalet öfriga volontärer vid infanteriet utgöra 360 vid hvart och ett af fotgardesregementena, 240 vid Gottlands infanteriregemente, 32 vid hvart och ett af Karlskrona och Vaxholms grenadjärregementen samt 48 vid hvart och ett af de 23 öfriga

regementena, d. v. s. $720 + 240 + 64 + 1,104 = 2,128$ nummer. Därjämte erhöill, såsom bekant, Kungl. Maj:t rätt att, enligt hvad redan delvis antydts, från och med år 1908 »i mån af behof genom anställande af manskap på grund af frivilligt aftal ersätta afgangen i infanteriets nummerstyrka» med högst 72 nummer vid hvar och ett af Lifregementet till fot och 22 därmed likställda regementen samt med högst 48 nummer vid hvar och ett af Karlskrona och Vaxholms grenadjärregementen, tillsammans högst 1,752 nummer. Sammanlagda högsta antalet öfriga volontärer vid infanteriet från och med år 1908 skulle således vara $2,128 + 1,752 = 3,880$ nummer.*)

Enligt staterna för år 1904 äro aflöningsförmåner uppförda för 4,623 öfriga volontärbeställningar och uti förslagen till stater för år 1905 äskas aflöning till 5,312 dylika beställningar.

Äfvenledes vid kavalleriet är den för år 1905 föreslagna ökningen af öfriga volontärer betydande: vid Lifregementets dragoner från 94 till 139, vid Lifregementets husarer från 49 till 164, vid Smälands husarregemente från 26 till 159, vid Skånska husarregementet från 625 till 669 och vid Skånska dragonregementet från 560 till 618.

Visserligen är det i hög grad önskvärdt, att rustnings- och roterings-skyldigheten snarast möjligt upphör, men häraf bör rimligtvis icke kunna härledas nödvändigheten därpå, att afgangen uti den indelta nummerstyrkan intill år 1908 skall ske efter samma måttstock och samma grunder som hittills. Riksdagen använder i sin skrifvelse den 2 juni 1901, n:o 120, uttrycket »i mån af behof», och detta uttryck borde väl hafva någon betydelse. För det verkliga behofvet synes mobiliseringskrafvet böra vara bestämmande. Några utredningar i detta afseende hafva veterligen icke förebragts Riksdagen eller statsutskottet. Hvad som hittills åtgjorts i fråga om öfvergången till den nya härordningen synes öfver hufvud hafva skett, utan att man tagit önskvärd hänsyn till hvad behofvet verkligen kräfter.

Vid öfvergången till en ny härordning synes böra råda öfverensstämmelse och jämvikt mellan de tid efter annan uppställda samt noggrant och med varsamhet öfvervägda mobiliseringsfordringarna å ena sidan samt ökningen af personal, hästar och materiel å den andra.

Det kan väl knappast sägas vara nödvändigt att på sätt hittills skett äfven under åren 1905, 1906 och 1907 ersätta afgangen uti den indelta nummerstyrkan. Äfven om man inskränker denna ersättning i en bety-

*) Vid Svea och Göta lifgarden torde först år 1909 antalet öfriga volontärer vara minskadt till 360 nummer vid hvardera regementet.

dande grad, kan man, under förutsättning af två- à treårig anställning såsom menig volontär, bibringa korprals- eventuellt underbefälsbildning åt ett större antal volontärer än tillförene åt indelta menige, hvarigenom det med denna ersättning afsedda ändamål i allt fall torde vinnas. Därtill kommer, att under de sex första öfvergångsåren en icke oväsentlig del af ifrågavarande volontärnummer så att säga förnyas. Ett och samma volontärnummer, som trädte i stället för ett indelt nummer, kan nämligen under dessa sex år tillsättas två gånger, måhända tre, under det att det indelta numret under samma tid representerar endast en man. Förbises må ej heller den omständigheten, att om en indelt karl erhåller afsked, medan han ännu befinner sig i beväringens ålder, han en längre eller kortare tid alltefter förhållandena kommer att tillhöra beväringens första upp- båd och sålunda står till fälttruppernas förfogande.

Skulle man emellertid, i öfverensstämmelse med de hittills tillämpade grunderna för öfvergången till den nya härordningen uti nu berörda af- seende, äfven under åren 1906 och 1907 på liknande sätt som skett för år 1904 och är föreslaget för år 1905 ersätta afgangen uti den indelta nummerstyrkan med volontärbeställningar, blifver denna anordning förenad med dryga penningutgifter, hvarjämte man åtminstone vid en del rege- menten kommer att för viss tid äfven efter år 1907 hafva större styrka af menige volontärer än som Riksdagen afsett enligt sitt beslut angående 1901 års härordning och öfvergången till densamma.

I betraktande af hvad ofvan blifvit framhållet, torde det icke vara förenadt med några afsevärda olägenheter för försvaret, om *ifrågavarande ersättning af de indelta nummer*, som komma att intill utgången af år 1907 vakanssättas, *skulle begränsas*. Vid bedömande af denna fråga torde man icke böra förgäta, dels att med hvarje år, som går, stiger beväringens värde för försvaret till följd af den, i jämförelse med tiden före år 1902, ökade utbildning, som kommer densamma till del under den s. k. första öfvergångsperioden (de sex första öfvergångsåren 1902—1907), dels att tillgången på befäl, särskildt korpraler, väsentligen ökats.

Ur utskilliga andra synpunkter torde det icke vara ändamålsenligt att på sätt som föreslagits fortgå med ökningen af öfriga volontärer. I det föregående är framhållet, att från och med år 1908 skulle vid in- fanteriet få finnas högst 3,880 öfriga volontärer, att antalet sådana volontär- beställningar enligt 1904 års stater utgör 4,623, och att desamma uti för- slagen till stater för år 1905 uppgå till 5,312. Om ökningen skulle fort- sättas i hittills tillämpad proportion, hvilken våldsamt minskning, hvilket afskedande i massa skulle icke ske i slutet af år 1907! Hvilka svårigheter måste det icke vålla på regementena att än öka, än minska volontär-

styrkan?! För öfrigt lärer det icke vara antagligt, att man skulle kunna fylla dessa värfningskraf, utan fastmer torde ett betydande antal vakanser komma att uppstå uti ifrågavarande volontärbeställningar. Men med vakanser stärkes icke försvaret, men väl ökas de allmänna besparingarna.

Det är sålunda af vikt, att ökningen af dessa volontärbeställningar redan nu begränsas för att under år 1906 och 1907 efter hand minskas till hvad antalet bör högst utgöra år 1908, d. v. s. 3,880 nummer jämte det ännu öfverskjutande antalet vid Svea och Göta lifgarden. För år 1905 torde antalet öfriga volontärer böra bestämmas till hvad det är för i år, d. v. s. till 4,623 nummer, med den fördelning på de särskilda truppförbanden, som Kungl. Maj:t finner godt bestämma.

Af hvad uti det föregående blifvit anfördt torde framgå, att såväl den omständigheten, att ett icke obetydligt antal indelta nummer icke äro vakanssatta vid slutet af tiden för öfvergången till den nya härordningen, som ock en fortgående ersättning af afgången uti den indelta nummerstyrkan under åren 1905—1907 skulle medföra utgifter, som icke synas hafva blifvit beräknade. Därtill kommer, att om nämnda öfvergång skall ske med tillämpning af planerna och tabellerna uti generalstabens öfvergångsförslag, torde de ordinarie utgifterna å fjärde hufvudtitelns stat under *vissa* öfvergångsår sannolikt komma att uppgå till större belopp, än hvad de skulle utgöra vid fullständigt genomförd härordning. Detta synes bero hufvudsakligen däraf, att befäls- och underbefälsbeställningarna äro afsedda att till största delen vara fyllda med det sjätte öfvergångsåret, d. v. s. med år 1907, under det att vid samma tidpunkt och under de närmast följande åren finnes kvar ett betydligt antal indelta nummer, hvartill kommer, att antalet meniga volontärer i allmänhet skulle vara större under det sjätte, sjunde och åttonde öfvergångsåret än under det tolfte. Stegringen af de ordinarie utgifterna å fjärde hufvudtitelns stat under de öfvergångsår, som gått, eller för hvilka utgiftsstaten äro uppgjorda, gifver ock stöd åt det här ofvan gjorda sannolikhetsuttalandet, att öfvergångsbudgeterna, sådana de skulle komma att framgå genom tillämpningen af öfvergångsförslagets planer och tabeller, skulle komma att uppvisa betydande anslagsbelopp utöfver hvad man i allmänhet torde hafva föreställt sig.

Öfvergången till artilleriets nya organisation torde i vissa afseenden vara förtjänt af att särskildt uppmärksammas. Att döma af öfvergångsförslagets planer och tabeller äfvensom af staterna för år 1904 och för

slagen till stater för år 1905 synes i fråga om denna öfvergång den principen blifvit tillämpad, att af fältartilleriregementena skulle först det ena sedan det andra regementet färdigorganiseras med början vid första Svea artilleriregemente. Häraf har följden blifvit, att man vid detta regemente äfvensom vid Första Göta artilleriregemente redan anvisat löner till personal, som skulle komma att ingå uti de blifvande fälthaubitsdivisionerna. Men då icke ännu någon materiel till det ur militärisk synpunkt mycket omtvistade fälthaubitsartilleriet finnes, vill det onekligen tyckas, som om öfvergången i detta afseende icke skett med behörigt beaktande af den önskvärda öfverensstämmelsen mellan anskaffning af personal och anskaffning af materiel.

Frånsedt frågan om ändamålsenligheten af ett fälthaubitsartilleri, kan man svårligen finna, att öfvergången till den nya härordningen uti nu berörda del är lyckligt funnen eller i militärtekniskt afseende riktig och lämplig.

Dessutom kan det näppeligen vara ändamålsenligt att, så att säga, stöt- eller klumpvis genomföra personalökningen, först på ett regemente och därefter på ett annat. Enligt öfvergångsplanerna för t. ex. Norrlands och Andra Svea artilleriregementen skulle det förra regementet under sjätte och det senare under femte öfvergångsåret ökas med 15 officerare, 11 underofficerare och 94 konstaplar. Visserligen har man icke i allo kunnat följa den väg, som öfvergångsförslaget utstakat, men principen är dock fasthållen. Det torde icke behöfva särskildt påvisas, hvilka stora olägenheter tillämpningen af nu berörda princip måste medföra med hänsyn till befålets rekrytering och det framtida befodringsväsendet inom och mellan officerskårerna.

Men liksom man redan i vederbörliga stater uppfört aflöningsförmåner till en på grund af saknaden af materiel ännu icke behöflig personal vid Första Svea och Första Göta artilleriregementen, har man redan anvisat dylika förmåner till *samtliga* beställningsmän (sjukvårds-, handtverks-, hofslagarekonstaplar, vice konstaplar och artillerister) på alla sex artilleriregementena. Dessa beställningsmän äro beräknade så, att en beställningsman af hvarje särskildt slag skulle finnas på hvarje batteri; sålunda 11 sjukvårds-, 11 handtverks- och 11 hofslagarebeställningsmän vid första Svea, Första Göta, Norrlands, Andra Svea och Andra Göta artilleriregementen samt 14 vid Vendes artilleriregemente. Men ännu har icke något af dessa regementen det enligt 1901 års härordning bestämda antalet batterier, hvadan antalet löner för ifrågavarande beställningsmän är opropor-tionerligt större än det faktiskt befintliga antalet batterier. Sålunda upptaga staterna för år 1904 69 sjukvårds-, 69 handtverks- och 69 hofslagare-

beställningsmän, under det att antalet batterier för samma år lärer utgöra 45.

Äfven ur en annan synpunkt torde någon uppmärksamhet böra ägnas åt öfvergången till fältartilleriets nya organisation. Vid 1900 års riksdag beviljades, såsom bekant, 12,000,000 kronor till ny fältartillerimateriel och ammunition, men man hade uti beräkningarna afsett endast 400 skott per kanon. Generalfälttygmästaren och inspektören för artilleriet har på anförda skäl gjort hemställan om att till fältkanonmateriel och ammunition skulle ytterligare anslås 3,000,000 kronor, för att antalet skott för hvarje kanon skulle kunna höjas till 600. Detta äskande innebär ju en högst väsentlig ökad utgift för den nya snabbskjutande fältkanonmaterielen. I betraktande såväl häraf som af önskvärheten af en likartad utveckling och ökning inom hela fältartilleriet skulle det helt visst vara ändamålsenligare, att dess nya organisation fortskrede någorlunda likformigt på samtliga fältartilleriregementen, så att, när det beviljade tolfmiljoners-anslaget anvisats och för sitt ändamål användts, det till hvarje fältartilleriregemente funnits sex fyra-kanonsbatterier med en tillfredsställande ammunitionsutrustning. Möjligen befintlig återstod af ifrågavarande anslag synes böra tagas i anspråk för anskaffning af materiel och ammunition å det eller de fältartilleriregementen, som med hänsyn till försvarets vikt inom olika områden i främsta rummet finnas böra komma i fråga.

Af hvad som uti det föregående blifvit anfördt beträffande öfvergången till 1901 års härordning och därmed sammanhängande kostnadsfrågor torde framgå, att det icke är med god statshushållning eller med våra finansiella tillgångar öfverensstämmande att vare sig till tid eller omfattning genomföra densamma uti den skala, som hittills blifvit angifven. För att icke öfveranstränga oss uti ekonomiskt afseende — sådana öfveransträngningar leda enligt erfarenheten förr eller senare till bakslag, hvilka störa den lugna och jämna utvecklingen — synes det nödvändigt, att öfvergången sker under en längre tidrymd än hvad som afsetts, och att man därvid icke beviljar anslag, hvilka icke kunna anses såsom oundgängligen behöfliga. Emellertid torde dylika åtgärder i och för sig icke vara tillräckliga för att ernå den begränsning i fråga om militärutgifterna, som är önskvärd och hänsynen till vår ekonomiska bärkraft fordrar. Utan det torde för ändamålet vinnande vara nödvändigt att undanskjuta eller minska vissa af de organisationer, som ingå uti 1901 års härordning.

Detta synes desto lättare kunna ske, som vissa truppslag erhöllo ge-

nom 1901 års härordning en ökning, som icke torde kunna betecknas såsom oundgängligen behöflig, och som med hänsyn till sitt värde för landets försvar icke kan uthärda jämförelse med t. ex. landstormens organisation, med anskaffandet af infanterigevärsammunition m. m. dylikt. Sålunda skulle det icke kunna sägas vara med någon våda förenadt att äfven för en tämligen lång framtid göra kavalleriregementena och deras skvadroner något mindre (hvad hästarna angår t. ex. 100 i stället för 120), än hvad 1901 års härordning, slutligt genomförd, angifver.

Ej heller torde någon skada följa däraf, om genomförandet af fältkanonartilleriets organisation drages något ut på tiden, om positionsartilleriet och landfästningsartilleriet tills vidare inskränktes, och om man läte uppsättandet af fälthaubitsartilleri tills vidare uteblifva. Rörande ändamålsenligheten af att införa lätta haubitsar i fälthären finnas inom fackmännens led vidt skilda meningar, hvarpå såväl militära tidskrifter som dagspressen gifvit talrika exempel. I tveksamma fall bör man icke handla, säger ett gammalt ordspråk. Och vanlig klokhet bjuder, synnerligast uti en tid, då det gäller att begränsa de stora utgifterna för militära ändamål, att vi gentemot den nya och så mycket omstridda samt af med oss jämförliga stater icke antagna fälthaubitsartilleriorganisationen iakttaga betänksamhet och förhålla oss afvaktande. Genom att sålunda undanskjuta vissa organisationer torde, förutom beträffande aflönings- och underhållsanslagen, äfven besparingar i fråga om utgifter för kasernbyggnader kunna ernås.

Det är icke möjligt att med anspråk på full tillförlitlighet sträcka sina beräkningar öfver en så lång tidrymd som tolf år. Om det gäller att öfvergå till en härordning, för hvilken de af Riksdagen beviljade ordinarie anslagen under tre år stigit med omkring femtio procent och hela landtförsvarsbudgeten med omkring nitton och en half millioner kronor*), och då vid dess fulla genomförande ytterligare betydande utgiftstegringar skulle vara att emotse, synas alla skäl tala för att man efter hand bestämmer sig för vissa väl afvägda och beräknade utvecklingsgrader, som tid efter annan böra uppnås. Men man bör icke lämna en sålunda bestämd utvecklingsgrad förr, än densamma blifvit fullständigt ordnad, icke blott med personal och hästar, utan med *alla* erforderliga förnödenheter (vapen, ammunition, beklädnad, lifsmedel o. s. v.). Har så skett och sker så, blifver det möjligt att öfverskåda de militära och finansiella inbördes förhållandena, att behörigen afväga desamma, och man kan, om försvarskrafven så göra det önskvärdt, och om landets ekonomiska tillgångar

*) För år 1901 utgjorde de ordinarie anslagen under fjärde hufvudtiteln 28,220,084 kronor, för år 1904 utgöra de 42,005,022 kronor. För år 1901 utgjorde hela fjärde hufvudtiteln 36,662,400 kronor, för år 1904 utgör den 56,110,700 kronor.

medgifva det, sedan en viss utvecklingsgrad uppnåtts, skrida till uppnåendet af en ny, på liknande sätt beräknad och bestämd. Det synes vara i hög grad angeläget, att man slår in på ett sådant system, som ställer mål och medel uti ett rätt förhållande till hvarandra, som åvägbringar ett visst försvarsresultat, behörigen afslutadt, innan man påbörjar nya organisationer, och som dessutom är ägnadt att främja en önskvärd planmässighet. En gradvis skeende utveckling, som fäster behörigt afseende vid våra ekonomiska resurser, böra vi sålunda eftersträffa. Därigenom skulle vinnas förtroende, och de nu för tiden äfven inom fackmannakretsar allt för ofta förnimbara uttalandena om bristande planmässigt tillvägagående förebyggas.

Hvad vårt försvar, äfven under de närmaste åren, kommer att kosta, är för svenska Riksdagen höljdt i dunkel. Riksdagen är icke i stånd att öfverse de utgifter, som äro erforderliga för militära ändamål, ej heller sammanhanget mellan de särskilda utgiftsposterna. Den kan ej heller, till följd af saken af öfversikt, bedöma de olika utgifternas betydelse för försvaret. Den ser en mängd anslagsäskanden ligga på bordet, den ser andra hålla på att träda i dagen, men ytterligare flera kunna skönjas i anryckning.

Hvad är väl att göra under sådana omständigheter och i betraktande af det faktum, att anslagskrafven växa i större proportion än de ekonomiska resurserna, samt att vi icke kunna, utan att bringa våra statsfinanser i olag, fullfölja försvarets stärkande efter de senaste årens måttstock? Ur såväl försvarets som finansernas synpunkt synes det ändamålsenligaste tillvägagångssättet vara att, såsom i det föregående är antydt, uti inskränkande syfte bestämma sig för en sådan omfattning af försvarsorganisationen, att utgifterna komma att i önskvärd mån hållas tillbaka, och på det sätt att man gör den sålunda begränsade organisationen effektiv, d. v. s. försedd med alla de utrustningsförmödenheter, som måste anskaffas i fred, för att densammas krigsberedskap må varda fullt tillgodosedd.

Under sådana omständigheter är det af vikt att redan vid årets riksdag begränsa utgifterna under fjärde hufvudtiteln, så att det blifver lättare att utan några afsevärda rubbningar öfvergå till det system, som uti det föregående blifvit framhållet såsom lämpligt och ändamålsenligt. Ju mera man genom anslag låser sig fast uti vissa riktningar — detta gäller särskildt kavalleriet och artilleriet — dess svårare blifver det nämligen att åvägbringa en begränsning, som, utan att lända försvaret till något afsevärdt förfång, betingas af det statsfinansiella läget. Med hänsyn härtill och för att bereda Kungl. Maj:t tillfälle att uppgöra förslag till en möj-

ligast likformig öfvergång på samtliga fältartilleriregementen, torde vid dessa icke någon ökning af personal för närvarande böra äga rum.

I den föreliggande statsverkspropositionen under fjärde hufvudtiteln finnes en nyhet, nämligen förslag att påbörja uppsättandet af en artilleriteknisk kår. Frågan därom synes vara alltför litet utredd, för att af Riksdagen kunna godkännas, och förslaget synes endast utgöra begynnelsen till ökade anslagskraf för detta ändamål: till en större kår. Det torde dessutom vara så mycket mindre behöfligt att inrätta två nya regements-officersbeställningar vid artilleriet, som det vid hvart och ett af första Svea och första Göta artilleriregementen redan nu finnes en i förhållande till antalet divisioner öfvertalig major.

På grund af hvad sålunda i det föregående blifvit anfördt, får jag härmed i fråga om anslaget till *aflöning och rekrytering* under fjärde hufvudtiteln vördsamt hemställa:

att Riksdagen — under uttalande af önskvärdheten *dels* däraf att den ersättning genom anställande af manskap på grund af frivilligt aftal uti afgången i den indelta nummerstyrkan, hvarom i Riksdagens skrifvelse den 2 juni 1901, n:o 120, förmåles, måtte såväl intill år 1908 som ock därefter inskränkas till hvad behofvet rimligen kräfver, *dels* däraf att den genom 1901 års härordning beslutade ökningen af kavalleriet och artilleriet måtte, för att icke den nya härordningen och öfvergången till densamma skall i kostnadshänseende blifva alltför betungande, tills vidare begränsas: vid kavalleriet genom minskning af skvadronernas styrka samt vid artilleriet genom att icke uppsätta fälthaubitsartilleri och genom att inskränka landfästnings- och positionsartilleriet — måtte besluta:

att antalet beställningar »öfriga volontärer» vid infanteriet skall för år 1905 utgöra högst 4,623 nummer, med rätt för Kungl. Maj:t att fördela detta antal på vederbörliga infanteritruppförband;

att manskapsstyrkan (korpraler och menige) vid kavalleriets regementen bestämmas med hänsyn därtill,

att antalet stamhästar vid detta truppslag kommer att utgöra 5,000;

att den föreslagna ökningen i antalet beställningar vid fältartilleriets truppförband icke må bifallas; och

att hvad som föreslås i fråga om artilleriets tekniska personal ej heller måtte bifallas.

Beträffande *anslaget till reparation och skoning* får jag vördsamt föreslå Riksdagen besluta:

att antalet reparationer för ökning af kavalleristamhästarnas antal begränsas därhän, att detta kommer att utgöra 5,000.

Hvad slutligen vidkommer anslagen *för arméns mathållning, för furagering af arméns hästar, för arméns munderingsutrustning, för arméns diverse kasernutredning samt ved, ljus och vatten*, får jag vördsamt hemställa:

att Riksdagen ville bestämma dessa anslagsbelopp med hänsyn till den minskning i personalstyrkan och uti antalet hästar, som ofvan föreslagits.

Stockholm den 25 januari 1904.

Hugo Hammarskjöld.